

С.М. Шматко – студент II курсу гуманітарного факультету
Сумського державного університету;
науковий керівник – доц. кафедри права
Сумського державного університету **В.І. Горевий**

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗБОРИ, МІТИНГИ І ДЕМОНСТРАЦІЇ

На сьогодні аналіз чинного конституційного законодавства дає підстави зробити висновок про існування нормативно-правової основи закріплення низки спеціальних форм безпосередньої демократії в Україні. Причому деякі з них встановлюються на конституційному рівні, інші – врегульовуються окремими законами. Нижче наводиться перелік окремих форм безпосередньої демократії – зборів, демонстрації, мітингів.

Під *зборами* розуміється спільна присутність групи громадян, які зібралися в одному місці, визначеному їх організаторами, з можливим використанням звукопідсилювальної апаратури для прилюдного обговорення та вираження свого ставлення до дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення, їх посадових і службових осіб тощо.

На відміну від зборів, *демонстрація* – це організоване, мирне, масове проходження громадян з можливим використанням як державної, так і іншої не забороненої законами України символіки, плакатів, транспарантів, портретів, а також звукопідсилювальної апаратури, по тротуару чи проїжджій частині вулиці (дороги), з метою привернення уваги органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, для вирішення нагальних політичних, економічних, соціальних та інших проблем і питань держави, суспільства, місцевої територіальної громади або з метою прилюдного протесту проти рішень, заходів та окремих подій життя в державі чи світі в цілому, або навпаки – їх підтримки.

Мітингом є організоване, мирне, масове зібрання громадян з можливим використанням як державної, так і іншої незабороненої законами України символіки, плакатів, портретів, а також звукопідсилювальної апаратури у визначеному його організаторами місці та часі для прилюдного обговорення окремих подій чи питань політичного, економічного, соціального життя, вираження протесту або підтримки дій органів державної влади, місцевого самоврядування.

У ч. 1 ст. 39 Конституції України зазначається: “Громадяни України мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування”. На сьогодні порядок реалізації цих форм безпосередньої демократії досі не знайшов свого врегулювання на рівні окремого закону. Про це свідчить Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 39

Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів і демонстрацій (справа № 1-30/2001) від 19 квітня 2001 р. [1]. Зокрема, у Рішенні вказувалось, що положення ч. 1 ст. 39 Конституції України щодо завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів і демонстрацій в аспекті конституційного подання треба розуміти так, що організатори таких мирних зібрань мають сповістити зазначені органи про проведення цих заходів заздалегідь, тобто у прийнятні строки, що передують даті їх проведення. Ці строки не повинні обмежувати передбачене ст. 39 Конституції.

Як зазначає А.Й. Француз, нормативного врегулювання потребує не лише питання своєчасності сповіщення щодо проведення мітингів, зборів та демонстрацій. У цьому сенсі, на думку автора, існує об'єктивна потреба прийняття спеціального нормативно-правового акту “Про збори, мітинги і демонстрації” або ж закону “Про проведення мирних масових заходів”, яким би врегульовувались усі питання стосовно порядку їх проведення та можливих обмежень щодо місця або термінів їх проведення [2, с. 208].

В умовах зростання активності населення України у політичному та громадському житті цілком логічно збільшується кількість мирних заходів та акцій, в яких беруть участь представники всіх верств населення та громадських організацій. При цьому, як свідчить практика, велика кількість цих заходів проходить з порушенням порядку організації та проведення, що іноді призводить до безладдя, чим порушується право громадян на вільне вираження своїх політичних, економічних, соціальних, партійних, релігійних, національних та інших поглядів і переконань, підтримки чи протесту. Тому забезпечення прав і свобод людини і громадянина, закріплених і гарантованих Конституцією України на участь у мирних зборах, демонстраціях, пікетуваннях, походах, вуличних, інших мирних заходах та акціях, потребує законодавчого врегулювання.

Саме на це й повинна бути звернена увага відповідних органів у процесі розробки та прийняття спеціального закону, який би врегульовував порядок реалізації громадянами права на мирні збори, мітинги та демонстрації.

Література

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій [Текст] (справа № 1-30/2001) від 19.04.2001 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 28. – Ст. 1 379.
2. Француз, А. Й. Конституційно-правові основи розвитку політичної системи сучасної України [Текст] : (Концепція та нормативний аналіз) / А. Й. Француз. – К. : Логос, 2006. – 516 с.

Шматко, С.М. Захист прав громадян на мирні збори, мітинги і демонстрації [Текст] / С.М. Шматко ; наук. кер. В.І. Горевий // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 року). – Суми : УАБС НБУ, 2009. - С. 149-152.